

КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ И ЗАЩИТАТА НА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА В ПРАКТИКАТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА: АНАЛИЗ НА ДЕЛОТО *АСОЦИАЦИЯТА НА ВЪЗРАСТНИТЕ ЖЕНИ ЗА КЛИМАТА И ДРУГИ СРЕЩУ ШВЕЙЦАРИЯ*

Ремина Алексиева¹

Резюме: Климатичните промени поставят нови предизвикателства пред защитата на правата на човека и изискват преосмисляне на традиционните правни институти. Настоящата статия анализира значението на решението на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) по делото *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz v. Switzerland* в контекста на Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Настоящото изложение прави преглед на фактическата обстановка по делото, взаимодействието между правото на живот (чл. 2 ЕКПЧ) и правото на личен и семеен живот (чл. 8 ЕКПЧ) при вреди, причинени от климатичните промени, както и върху правото на достъп до правосъдие (чл. 6 §1

ЕКПЧ). Статията разглежда и въпроса за правния интерес по чл. 34 ЕКПЧ и ролята на юридическите лица с нестопанска цел в климатичните дела. Анализът на решението показва, че решението представлява важна стъпка в развитието на европейската съдебна практика, като утвърждава позитивните задължения на държавите за защита на гражданите при последици от климатичните промени и засилва ролята на гражданското общество в защитата на правата на човека.

Ключови думи: климатични промени, право на чиста и здравословна околна среда, Европейска конвенция за правата на човека, достъп до правосъдие, колективни иски

1. Въведение

Климатичните промени се превърнаха в едни от най-значимите глобални предизвикателства на XXI век, оказващи влияние не само върху околната среда, но и върху основните права на човека. Все по-често в съдебната практика се поставя въпросът доколко държавите носят отговорност за предприемането на недостатъчни мерки за ограничаване на негативните ефекти от климатичните промени и дали подобни пропуски могат да предста-

¹ Дипломант в магистърска програма „Право“ на Нов български университет, ел. поща: remina.v.aleksieva@gmail.com.

вляват нарушение на правата, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ).²

Особено значение в този контекст придобива решението на Европейския съд по правата на човека по делото *Асоциацията на възрастните жени за климата и други срещу Швейцария* (ЕСПЧ, 2024)³. Делото е образувано по жалба на швейцарска асоциация на възрастни жени, които твърдят, че недостатъчната климатична политика на държавата застрашава тяхното здраве и благосъстояние, особено във връзка с увеличаващата се честота на екстремни горещи вълни.

Решението е прецедент и беше определено от академичната общност като „преобръщащо практиката“, тъй като на първо място, то е едно от първите дела, които разглежда въпроса дали климатичните промени могат да бъдат свързани с нарушения на основни права по Конвенцията, в частност правото на живот (чл. 2) и правото на личен и семеен живот (чл. 8). На второ място, делото поставя въпроса за достъпа до правосъдие в контекста на климатични дела, включително дали националните съдилища са длъжни да разгледат по същество аргументи, свързани с климатичната политика на държавата. На трето място, решението въвежда нови критерии за допустимост на жалби в климатични дела, свързани със статута на „жертва“ във връзка с чл. 34 ЕКПЧ. Допълнително решението повдига въпроси, свързани с възприятията на съда за междупоколенческа справедливост. Настоящата статия има за цел да анализира основните правни въпроси, разгледани в решението, както и да оцени тяхното значение за бъдещото развитие на съдебната практика по теми, свързани с климата. Изложението не претендира за изчерпателност и се фокусира само върху някои ключови аспекти от решението, а именно 1) правото на живот (чл. 2 ЕКПЧ) и правото на личен и семеен живот (чл. 8 ЕКПЧ) в контекста на климатичните промени, 2) право на справедлив съдебен процес, 3) статута на жертва в контекста на изменението на климата, 4) ролята на колективните иски и юридическите лица с нестопанска цел в защитата на правата на човека в контекста на климатичните промени.

2. Фактическа обстановка

Жалбоподателите са, от една страна, сдружение по швейцарското право, създадено с цел да популяризира и въвежда мерки за ефективна защита на климата от името на своите членове, които са повече от 2000 възрастни жени (мнозинството от които на възраст над 70 години), и от друга страна, 4 жени, всички от които членове на сдружението и на възраст над 80 години, които изразяват оплаквания от здравословни проблеми, влошаващи се по време на топлинни вълни, засягащи значително техния живот, условия на живот и здраве. Познавайки се на чл. 2 и 8 от Конвенцията, жалбоподателите се оплакват от различни пропуски на швейцарските власти в ограничаването на климатичните промени – и по-специално въздействието на глобалното затопляне, – които оказват неблагоприятно влияние върху живота, условията на живот и здравето на индивидуалните жалбоподателки и членовете на сдружението жалбоподател. В този контекст се твърди, че държавата не е приела подходящо законодателство и не е предприела достатъчни и адекватни мерки за постигане на целите в борбата с климатичните промени в съответствие с международните си ангажименти. Жалбоподателките се оплакват също и от липса на достъп до съд по смисъла на чл. 6, §

² Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи, Рим, 4 ноември 1950 г.

³ *Асоциация на възрастните жени за климата и други срещу Швейцария*, App no 53600/20 (ECtHR, 9 April 2024).

1 относно бездействието на държавата във връзка с необходимите мерки за справяне с негативните последици от климатичните промени.

Съдът приема за разглеждане делото на 25 март 2021 г. Няколко организации, включително Международната комисия на юристите и Европейската мрежа на националните институции за правата на човека, подават становища като трети страни. През април 2022 г. Камарата препраща делото на Голямата камера.

След проведените през март 2023 г. съдебни заседания съдът постановява решение на 9 април 2024 г., като констатира, че Швейцария е нарушила чл. 8 и чл. 6, § 1 от Конвенцията. Съдът постановява, че държавите трябва да осигуряват ефективна защита срещу сериозните последици от изменението на климата, и стига до извода, че швейцарското правителство не е изпълнило задълженията си, посочвайки пропуски в нормативната уредба в областта на климата и в усилията за намаляване на емисиите. По-специално съдът констатира, че държавите имат положителни задължения да регулират и ефективно да намаляват емисиите на парникови газове в съответствие с целта за постигане на глобална въглеродна неутралност през следващите три десетилетия.

През март 2025 г. Комитетът на министрите на Съвета на Европа констатира, че Швейцария все още не е изпълнила изцяло решението, и поиска допълнителни доказателства, че нейните политики са в съответствие с климатичната цел от 1,5°C, включително по-ясни ограничения за националните емисии на парникови газове. През септември 2025 г. Комитетът отбелязва новото законодателство, целящо нулеви нетни емисии до 2050 г., насърчи създаването на независим орган за мониторинг и реши да разгледа отново делото през 2026 г.

3. Правото на живот (чл. 2 ЕКПЧ) и правото на личен и семеен живот (чл. 8 ЕКПЧ) в контекста на климатичните промени

Един от основните въпроси, разгледани от Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), е взаимодействието между правото на живот (чл. 2 ЕКПЧ) и правото на личен и семеен живот (чл. 8 ЕКПЧ) в контекста на климатичните промени.

Първоначално рамката на ЕКПЧ не е била създадена, нито впоследствие изменена, за да осигурява обща защита на околната среда или да гарантира самостоятелно право на уважение към личния и семейния живот. Благодарение на динамичното тълкуване, правото на зачитане на личния и семейния живот (чл. 8, ЕКПЧ) с течение на времето е обхванало правото на ефективна защита от сериозни неблагоприятни последици от вреди върху околната среда или климатичните промени върху живота, здравето, благосъстоянието или качеството на живот.⁴ Правото на живот (чл. 2 ЕКПЧ) бива разширено, за да обхване сериозния риск от значително намаляване на продължителността на живота поради климатичните промени.⁵ В конкретния контекст на климатичните съдебни спорове нормата, регулираща компетенцията *ratione personae* (ЕКПЧ, чл. 34) и строго забраняваща *actio popularis*, е тълкувана така, че да позволява, при редица условия, правен интерес на юридическите лица с нестопанска цел да подават жалби за нарушения на материални права, които иначе биха могли да бъдат приписвани само на физически лица – дори когато членовете на юридическото лице с нестопанска цел не биха имали статут на жертви, ако бъдат разглеждани поотделно.

⁴ Kobylarz, N. (2025). A World of Difference: Overcoming Normative Limits of the ECHR Framework through a Legally Binding Recognition of the Human Right to a Healthy Environment. *Journal of Environmental Law*, 37(1), 23–43.

⁵ Ibid.

Традиционно правото на живот се разглежда като основна гаранция срещу непосредствени и сериозни заплахи за живота на индивида.⁶ В практиката на съда това право често е свързано с позитивни задължения на държавата да предприема мерки за защита на живота на гражданите при предвидими рискове. В случая обаче съдът приема, че макар климатичните промени потенциално да могат да засегнат правото на живот, в конкретния казус не е налице достатъчно непосредствена опасност за живота на жалбоподателите, която да ги засяга директно. Съдът признава, че правото на зачитане на личен и семеен живот по чл. 8 може да бъде приложено при сериозни екологични вреди, включително такива, причинени от климатичните промени. В решението се подчертава, че чл. 8 включва правото на ефективна защита от държавните власти срещу сериозни неблагоприятни ефекти върху живота, здравето и благосъстоянието на хората (ЕСПЧ, 2024, §519). Още повече, съдът подчертава, че държавите имат позитивно задължение да предприемат регулаторни и практически мерки за ограничаване на рисковете, произтичащи от климатичните промени. „По-специално държавите са длъжни да въведат разпоредби съобразно специфичните характеристики на съответната дейност, съобразявайки нивото на потенциалния ѝ риск. Те трябва да уреждат лицензирането, създаването, експлоатацията, сигурността и надзора на дейността и да задължат всички заинтересовани лица да предприемат практически мерки за осигуряване на ефективна защита на гражданите, чийто живот може да бъде застрашен от присъщите на съответната дейност рискове“ (ЕСПЧ, 2024, §§538–546). По този начин съдът утвърждава разширено тълкуване на чл. 8, включващо право на ефективна защита от държавните власти срещу сериозните неблагоприятни ефекти на климатичните промени върху живот, здраве, благосъстояние и качество на живот. Това развитие е в съответствие с по-широката тенденция в практиката на съда през последните години да признава връзката между опазването на околната среда и защитата на правата на човека.⁷

4. Право на справедлив съдебен процес

Друг ключов аспект на решението е свързан с правото на справедлив процес и достъп до съд по чл. 6 §1 ЕКПЧ. Правото предполага не само възможността да се подаде иск, но и реална възможност този иск да бъде разгледан по същество от компетентен съд.⁸ В разглеждания случай швейцарските съдилища са отхвърлили жалбата на асоциацията, без да разгледат по същество представените доказателства и аргументи относно неадекватността на климатичната политика на държавата. Съдът отбелязва, че подобен отказ представлява ограничение на правото на достъп до съд. В решението се подчертава, че делото е било отхвърлено, без съдилищата да разгледат по същество оплакванията на жалбоподателя, което налага оценка дали това ограничение е засегнало самата същност на правото (ЕСПЧ, 2024, §630). Освен това административните органи са отхвърлили жалбите с недостатъчно убедителни мотиви, което е довело до ситуация, при която жалбоподателите не са имали реално средство за защита (ЕСПЧ, 2024, §637–638). В резултат на това съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6 §1 ЕКПЧ.

⁶ Mowbray, A. (2005). The Creativity of the European Court of Human Rights. *Human Rights Law Review*, 5(1), 57–79.

⁷ Blattner, C. E. (2024). European Ruling Linking Climate Change to Human Rights Could be a Game Changer – Here's How. *Nature*, 628(8009), 691.

⁸ Harris, D., M. O'Boyle, C. Warbrick (2018). *Law of the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.

От процесуална гледна точка жалбоподателките твърдят, че като възрастни жени са особено засегнати в своите права от отрицателните последици от климатичните промени, от което извеждат право на достъп до съд. Това право се основава, от една страна, на швейцарското административно право – по-специално чл. 25а от Закона за административното производство – а от друга страна, на правото на достъп до съд, гарантирано в чл. 6 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), както и на правото на ефективно средство за защита (чл. 13 ЕКПЧ). Според някои автори делото е показателно за три основни въпроса относно допустимостта⁹:

- Съдържателни и функционални въпроси, повдигнати в делата за климатичните промени, особено ако те засягат по-скоро смекчаване, отколкото адаптация, и доколко следва да бъдат решавани от съдилищата. Това е важен въпрос, тъй като те са по-скоро въпрос на политика и вземане на политическо решение, отколкото правни въпроси, и тъй като правните източници, на които се позовават ищците, са адресирани към политическите власти, като оставят на последните известна свобода на преценка. Още повече, въпросите не са достатъчно ясни от гледна точка, за да могат съдилищата да изведат конкретни правни задължения от тях. Предизвикателствата, произтичащи от тези въпроси, се усложняват от факта, че в делата, свързани с изменението на климата, често проблемът не е действие, а бездействие от страна на държавата.
- Разбирането за разделението на властите като строго разделение на правомощията, което по принцип изключва съдебния контрол върху политическите държавни власти, е в противоречие със самата идея за разделение на властите. Тук въпросът е къде попадат решенията и политиките, свързани с изменението на климата. Разделението на властите има за цел да организира държавните власти по такъв начин, че да се предотврати злоупотребата с власт и да бъдат гарантирани правата на човека.
- Идеята, че държавните власти биват ограничавани от закона и върховенството на закона като основен принцип. Държавните са длъжни да спазват своите правни задължения, като такива обвързващи правни задължения възникват както от националния, така и от международния правен ред, по-специално в областта на правата на човека. Тук въпросът е до каква степен съдът би могъл да прецени доколко в съответната държава съществуват механизми за контрол и отчетност на държавните власти от гледна точка на националното и международното право.

5. Статут на жертва в контекста на изменението на климата

Особено интересен аспект на делото е свързан със статута на жертва по чл. 34 ЕКПЧ. Според Конвенцията само лица, които са пряко и лично засегнати от нарушение на правата им, могат да подадат жалба пред съда. В контекста на климатичните промени обаче обособеността на този критерий се среща с предизвикателства. Климатичните процеси засягат големи групи от населението и често вредите се проявяват постепенно и в дългосрочен план. Като цяло съдът има много стеснена представа за статута на жертва в контекста на „уязвимостта“ като формален критерий. Съдът приема, че за да бъде изпълнено изис-

⁹ Вж. напр. Cattilaz, G. (2024). The KlimaSeniorinnen Case, the ECtHR and the Question of Access to Court in Climate Change Cases. *Reports & Essays on Climate Change Litigation, Quaderni del Dipartimento di Giurisprudenza dell'Università di Torino*, 31, 79–123. Както и Bähr, C. C., U. Brunner, K. Casper, S. H. Lustig (2018). KlimaSeniorinnen: Lessons from the Swiss Senior Women's Case for Future Climate Litigation. *Journal of Human Rights and the Environment*, 9(2), 194–221.

кването за статут „жертва“ по смисъла на чл. 34 ЕКПЧ, жалбоподателите следва да установят два основни елемента: първо, че са подложени на значителна степен на въздействие от неблагоприятните последици на климатичните промени, и второ, че съществува неотложна необходимост от гарантиране на тяхната защита (ЕСПЧ, 2024, §487–488). Тези критерии са формулирани от съда въпреки представените доказателства относно повишената уязвимост на възрастните жени към горещи вълни и други неблагоприятни ефекти, свързани с изменението на климата. Освен това Европейският съд по правата на човека посочва, че жалбоподателите не са доказали, че тяхната уязвимост на климатичните рискове на индивидуално ниво не би могла да бъде смекчена чрез прилагане на адаптационни мерки (§533). В решението по делото съдът фактически формулира три основни условия за установяване на статут на индивидуална жертва в дела, свързани с климатичните промени: 1) наличие на особено интензивно излагане на неблагоприятни въздействия, 2) наличие на належаща необходимост от защита и 3) отсъствие на реална възможност това излагане да бъде преодоляно чрез адаптационни или други мерки за ограничаване на вредите.¹⁰ Това прави вероятността за успешен индивидуален иск, свързан с климата, пред ЕСПЧ изключително малка. Ищците трябва да докажат наличието на индивидуално състояние, което ги прави особено уязвими и което преди всичко не може да бъде преодоляно чрез допълнителни мерки за адаптация.¹¹ Дори статистически доказаните уязвимости на определени групи жертви, като възрастните хора или децата, ще останат без решение. Успешни индивидуални ищци ще бъдат тези с изключително редки здравословни състояния, за които не може да се полагат грижи по друг начин. Мнозина от юридическата общност критикуваха този изключително строг подход на съда по отношение на изискването за жертви.

В същото решение обаче съдът отвори широко врата за юридическите лица с нестопанска цел (в случая асоциациите) като колективни ищци в дела, свързани с климата. По-специално съдът в решението си разглежда „колективните действия чрез сдружения или други групи по интереси [като] единственото средство, чрез което гласът на онези, които са в явно неравностойно положение по отношение на представителството, може да бъде чул и чрез което те могат да се опитат да повлияят на съответните процеси на вземане на решения“ (§489). Фактически съдът признава, че асоциацията сама притежава правен интерес, защото едновременно действа за защита на хората „на първа линия“, засегнати от промените в климата, и защитава правата на членове си, гарантирани от Конвенцията и законите на страната (например конституционно право на живот и здраве съгласно чл. 10 от Конституцията на Швейцария). За да отговорят на изискванията за колективен субект, съдът приема, че асоциациите трябва да бъдат 1) законно учредени, 2) способни да докажат преследване на цел и 3) квалифицирани да представляват интереси (§502). Третото условие е особено важно, тъй като асоциацията „не може да бъде „жертва“, но може да бъде допусната като представляваща членове с нарушени права.

Интересна е перспективата за критерия „уязвимост“ в по-широкото разбиране за жертви с нарушени човешки права. Уязвимостта на първо място е възприета и аргументирана от самите ищци. От гледна точка на литературата тя може да бъде разбрана като състояние, свързано с наличието на риск или повишена податливост към неблагоприятни въздействия. Понятието може да се използва и за обозначаване

¹⁰ Kotzé, L. J., B. Mayer, H. van Asselt, J. Setzer, F. Biermann, et al. (2024). Courts, Climate Litigation and the Evolution of Earth System Law. *Global Policy*, 15(1), 5–22.

¹¹ Ibid.

на определени групи или лица, които се нуждаят от засилена или специална правна защита. От друга страна, теоретичната литература разглежда уязвимостта и като универсална характеристика на човешкото съществуване, произтичаща от факта, че човекът е въплътен във физическо тяло, което по своята природа е зависимо и податливо на различни форми на нужда и риск.¹² Делото *KlimaSeniorinnen* е отправна точка за разглеждане на последиците от климатичните промени върху правата на човека, но със сигурност не обхваща всички неравенства, свързани с климатичните промени, които засягат правата на човека. В това отношение няколко структури на Организацията на обединените нации (ООН) изпревариха съда в признаването на неравенството и т.нар. „интерсекционалност“ на уязвимостта, свързана с климата.¹³

Според Хери интерсекционалността помага в това да бъде поставена под въпрос идеята за хомогенен и неуязвим субект на правата на човека. Тя показва, че идентичностите и други фактори могат да доведат до натрупване на преживявания на дискриминация, маргинализация, потисничество и страдание. По този начин интерсекционалната перспектива извежда на преден план многоизмерните неравенства, които са едновременно причина и следствие от климатичните промени. В конкретното дело например става въпрос за възрастни жени със здравословни проблеми, които понасят непропорционално тежки последици от екстремните температури и влошените екологични условия.¹⁴ Съдът има собствено разбиране за значението на понятието „уязвимост“, а изясняването на това понятие, включително чрез изричен преглед на интерсекционалността, би могло да допринесе за насърчаването на по-ориентирано към правата на човека и многопластово разбиране на уязвимостта сред други участници и географски ширини, особено в контекста на все по-честите дела, свързани с климата и правата на човека. Това има пряко отражение върху разбирането за позитивните задължения на държавата. Те не са абстрактни задължения към „населението като цяло“, а конкретизирани изисквания държавата да отчита различните степени на експозиция и уязвимост.

Според Зуснер при формулирането на климатични дела концепцията за интерсекционалност може да бъде използвана като стратегически инструмент, чрез който жалбоподателите да покажат, че искът им не представлява *actio popularis*, както и че изпълнява изискването за „засегнатост“ (*affectedness*) при определянето на статута на жертва по чл. 34 ЕКПЧ.¹⁵ В този смисъл интерсекционалният подход би могъл да предостави на съда по делото по-адекватно решение по въпроса за индивидуалния статут на жертва от това, до което в крайна сметка се достига. В определен момент от производството самите жалбоподатели също насочват аргументацията си в подобна посока. Те изтъкват и наличието на пресичащи се форми на уязвимост, характерни за конкретния случай, пред Камарата на съда. Сходни аргументи в подкрепа на интерсекционална перспектива са представени и от трети страни, участващи в производството.

¹² Heri, C. (2025). Climate-related Vulnerabilities and the European Court of Human Rights: Reimagining Victim Status through Intersectional Thinking. *Leiden Journal of International Law*, 38(4), 881–904.

¹³ Human Rights Committee, Views Adopted by the Committee under Article 5(4) of the Optional Protocol, Concerning Communication No. 2728/2016 (Ioane Teitiota v. New Zealand), UN Doc. CCPR/C/127/D/2728/2016 (24 October 2019).

¹⁴ Sormunen, M. (2023). Rethinking Effective Remedies to the Climate Crisis: a Vulnerability Theory Approach. *Human Rights Review*, 24(2), 171.

¹⁵ Sußner, P. (2023). Intersektionalität als Strategie: Der Fall *KlimaSeniorinnen* v. Switzerland. *djbZ Zeitschrift des Deutschen Juristinnenbundes*, 26(2), 74–76.

Друг интересен аспект е позоваването на жалбоподателите на принципите на вътрешнопоколенческа и междупоколенческа справедливост. Техните аргументи са свързани с това, че вредите от климатичните промени действат с натрупване във времето, а последиците от настоящото бездействие могат да бъдат понесени в пълен мащаб от бъдещите поколения. Съдебното признаване на този времеви хоризонт не означава отказ от традиционните правни критерии, а тяхното адаптиране към нов тип вреда – бавна, натрупваща се и потенциално необратима.¹⁶ Така съдът постепенно развива модел на съдебна защита, който не изчаква окончателната материализация на вредоносния резултат, за да признае нуждата от правна намеса.

6. Колективните иски и юридическите лица с нестопанска цел в защитата на правата на човека в контекста на климатичните промени

Решението на съда подчертава и значението на колективните действия и юридическите лица с нестопанска цел в защитата на правата на човека в контекста на климатичните промени. Делата, свързани с въпроси за климатичните промени, често изискват значителни експертни знания, научни доказателства и финансови ресурси, които отделните лица трудно могат да осигурят. Именно затова гражданските организации играят ключова роля като посредник между засегнатите граждани и съдебната система. В решението съдът описва асоциацията като средство за колективно действие, което позволява ефективна защита на правата на засегнатите лица (§523). Освен това се подчертава важноста на националните съдилища като основен механизъм за контрол върху действията на държавата в съответствие с принципа на субсидиарност (§639–640). Така решението утвърждава нов стандарт за ролята на гражданското общество в климатичните дела и насърчава активното участие на неправителствени организации в защитата на правата на човека.¹⁷ Като принципен извод съдът подчертава ключовата роля на националните съдилища и гражданското участие в климатичните дела и намира, че в настоящия случай е налице нарушение на чл. 6 § 1 (§639–640). Тези пасажки илюстрират как ЕСПЧ насърчава активното участие на съдилища и гражданските организации в контрола върху политиката по климата.

7. Заключение

Решението по делото *Асоциацията на възрастните жени за климата и други срещу Швейцария* представлява важен етап в развитието на практиката на Европейския съд по правата на човека в областта на климатичните промени. Съдът признава, че недостатъчните действия на държавите за ограничаване на климатичните промени могат да засегнат основни права, по-специално правото на личен и семеен живот по чл. 8 ЕКПЧ, както и правото на достъп до съд по чл. 6 § 1. Решението подчертава позитивните задължения на държавите да предприемат ефективни законодателни и практически мерки за ограничаване на емисиите на парникови газове и за защита на населението от неблагоприятните последици от климатичните промени. Същевременно то поставя строги критерии за признаване на статут на жертва в индивидуални климатични жалби, което ограничава възможностите за успешни индивидуални иски. Въпреки това съдът отваря по-широка възможност за

¹⁶ Pedersen, O. W., K. Sulyok (2024). Future Generations Litigation and Transformative Changes in Environmental Governance. *Transnational Environmental Law*, 13(3), 464–474.

¹⁷ Laffranque, J. (2024). KlimaSeniorinnen – Climate Justice and Beyond. *European Convention on Human Rights Law Review*, The, 5(4), 433–443.

участие на юридически лица с нестопанска цел и граждански организации като колективни инициативи, които могат да представляват интересите на засегнатите групи. В по-широк план делото поставя основите на ново разбиране за връзката между климатичните промени, уязвимостта на определени социални групи и защитата на човешките права. То показва, че правото на човека трябва да се адаптира към новите глобални предизвикателства и да отчита дългосрочните и натрупващи се последици от климатичната криза.

Библиография

Асоциацията на възрастните жени за климата и други срещу Швейцария, App no 53600/20 (ECtHR, 9 April 2024).

Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи, Рим, 4 ноември 1950 г.

Bähr, C. C., U. Brunner, K. Casper, S. H. Lustig (2018). KlimaSeniorinnen: Lessons from the Swiss Senior Women's Case for Future Climate Litigation. *Journal of Human Rights and the Environment*, 9(2), 194–221.

Blattner, C. E. (2024). European Ruling Linking Climate Change to Human Rights Could be a Game Changer – Here's How. *Nature*, 628(8009), 691.

Cattilaz, G. (2024). The KlimaSeniorinnen Case, the ECtHR and the Question of Access to Court in Climate Change Cases. *Reports & Essays on Climate Change Litigation, Quaderni del Dipartimento di Giurisprudenza dell'Università di Torino*, 31, 79–123.

Harris, D., M. O'Boyle, C. Warbrick (2018). *Law of the European Convention on Human Rights*. Oxford University Press.

Heri, C. (2025). Climate-related Vulnerabilities and the European Court of Human Rights: Reimagining Victim Status through Intersectional Thinking. *Leiden Journal of International Law*, 38(4), 881–904.

Human Rights Committee, Views Adopted by the Committee under Article 5(4) of the Optional Protocol, Concerning Communication No. 2728/2016 (Ioane Teitiota v. New Zealand), UN Doc. CCPR/C/127/D/2728/2016 (24 October 2019).

Kobylarz, N. (2025). A World of Difference: Overcoming Normative Limits of the ECHR Framework through a Legally Binding Recognition of the Human Right to a Healthy Environment. *Journal of Environmental Law*, 37(1), 23–43.

Kotzé, L. J., B. Mayer, H. van Asselt, J. Setzer, F. Biermann, et al. (2024). Courts, Climate Litigation and the Evolution of Earth System Law. *Global Policy*, 15(1), 5–22.

Laffranque, J. (2024). KlimaSeniorinnen – Climate Justice and Beyond. *European Convention on Human Rights Law Review, The*, 5(4), 433–443.

Mowbray, A. (2005). The Creativity of the European Court of Human Rights. *Human Rights Law Review*, 5(1), 57–79.

Pedersen, O. W., K. Sulyok (2024). Future Generations Litigation and Transformative Changes in Environmental Governance. *Transnational Environmental Law*, 13(3), 464–474.

Sormunen, M. (2023). Rethinking Effective Remedies to the Climate Crisis: a Vulnerability Theory Approach. *Human Rights Review*, 24(2), 171.

Sußner, P. (2023). Intersektionalität als Strategie: Der Fall KlimaSeniorinnen v. Switzerland. *djbZ Zeitschrift des Deutschen Juristinnenbundes*, 26(2), 74–76.

CLIMATE CHANGE AND THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: AN ANALYSIS OF THE CASE OF *KLIMASENIORINNEN SCHWEIZ V. SWITZERLAND*

Remina Aleksieva¹⁸

Abstract: Climate change poses new challenges to the protection of human rights and requires a rethinking of traditional legal concepts. This article provides an analysis of the significance of the European Court of Human Rights (ECHR) decision in the case of *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz v. Switzerland* in the context of the European Convention on Human Rights (ECHR). This paper reviews the factual circumstances of the case, the interplay between the right to life (Art. 2 of the ECHR) and the right to respect for private and family life (Art. 8 of the ECHR) in the context of harm caused by climate change, as well as the right of access to jus-

tice (Article 6(1) of the ECHR). The present paper also examines the issue of legal standing under Article 34 of the ECHR and the role of nonprofit legal entities in climate-related cases. An analysis of the decision shows that it represents an important step in the development of European case law, affirming the positive obligations of states to protect citizens from the consequences of climate change and strengthening the role of civil society in the protection of human rights.

Keywords: climate change, right to a clean and healthy environment, European Convention on Human Rights, access to justice, class-action lawsuits

¹⁸ Masters of Law graduate at New Bulgarian University, e-mail: remina.v.aleksieva@gmail.com.